

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

**Elmi-kütləvi,
mədəni-maarif, təhsil
proqramlarının hazırlanması**

Müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq orta və ali təhsil müəssisələrində yeni ixtisasların yaradılması təhsil sisteminin modernləşdirilməsi və iş bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlığı üçün vacibdir. Texnologiyanın sürətli inkişafı, rəqəmsallaşma və global trendlər yeni ixtisasların ortaya çıxmasını şərtləndirir. Bu ixtisaslar cəmiyyətin tələblərinə cavab verən mütəxəssislərin yetişdirilməsinə kömək edər və gələcəkdə rəqəbatqabiliyyətli kadrların hazırlanmasına töhfə verə bilər.

Qeyd edək ki, Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən, "Riyaziyyat və fizika müəllimliyi", "Data analitikası", "Kənd təsərrüfatı texnologiyaları", "Heyvandarlıq", "Qidalanma və dietologiya", "Proqram təminatı mühəndisliyi" və "Qida texnologiyaları" ixtisasları artıq gələn ildən etibarən universitetlərin bakalavriatura səviyyəsində tədris olunacaq.

Bu yenilik barəsində ictimaiyyət, eləcə də təhsil ekspertlərinin fikirləri heç də birmənalı deyil. Bir qisim mütəxəssis yeni ixtisasların əmək bazarının tələbləri ilə heç də uyğunlaşmadığı qənaətindədir. Onların fikrincə, əmək bazarının cari şərt və tələbləri bu ixtisaslar üzrə iş tapma imkanlarını o qədər də yüksək dəyərləndirmir.

Təhsil eksperti Elmin Nürinin sözlərinə görə, ali təhsil müəssisələrinin bakalavriatura səviyyəsi üzrə 7 yeni ixtisasın yaradılması bir çox parametrlər baxımından təqdirəlayiqdir: "Lakin subyektiv qənaətimiz bu fikirlərin əksi üzərində olacaqdır. Düşünürəm ki, yeni tədris olunacaq bütün 7 ixtisas əmək bazarının tələblərinə əsasən yüksək şəkildə proqnozlaşdırılıb və bu istiqamətdə qarşıdakı dönmə üçün praktiklik göstəricisi dəqiqliklə hesablanıb. Xüsusən də iki ixtisas: "data analitikası" və "Proqram təminatı mühəndisliyi" ilə bağlı bunları daha ürkədən səsləndirmək olar. Artıq dünya əmək bazarında bu iki ixtisasın yeri, kadr potensialına olan tələbat pik həddə çatmaqdadır. Süni intellekt əsrinin əsas danışan dillərindən biri olan data analitikanın nəinki tədrisi, hələlik anlayışın özü belə bizim üçün yaddır. Halbuki dünya miqyasında bir çox universitetlərdə bu ixtisasın tədrisinə artıq bir neçə on il bundan əvvəl təcili və təxirəsalınmaz şəkildə start verilib.

Data analitikasına əmək bazarında olan tələbat nəinki ildən-ilə, hətta aydan-aya dəyişir. Bizdə isə təəssüf ki, bu isti-

qamətdə kadr bazası həddindən artıq zəifdir. Hətta o qədər zəifdir ki, bir çox qurum, təşkilat və şirkətlər data analitikası istiqamətində öz əməkdaşlarına təlim keçmək üçün normal təlimçi belə tapmaqda çətinlik çəkirlər. Bazarda bu istiqamətdə olan yaxşı mütəxəssislər isə həm xidmət haqqı, həm də sıx qrafik baxımından çox əlçatmaz olurlar. Data analitikası ixtisasının tədrisinə başlasaq da, bir reallığı mütləq deməliyəm: biz bu istiqamətdə ən azı bir 10 il zaman itirmişik. "Ziyanlı yolun yarısından da qayıtmaq xeyirdir", - deyərək, gələn ildən həm bu, həm də digər yeni ixtisasların tədrisinə start verməliyik. Bu zaman belə bir ciddi sual meydana çıxacaq, həmin ixtisasların yerli universitetlərdə tədrisini kimlər həyata keçirəcək? Bu, həqiqətən də, ciddi problemə yol açan bir sualdır. Etiraf etməliyik ki, bununla bağlı ciddi çatışmazlığımız olacaq. Çünki yeni ixtisasların demək olar ki, hamısı ilə bağlı biz nəinki pedaqoq, hətta ekspert, mütəxəssis qıtlığını belə yaşayırıq. Belə olan halda, bu ixtisaslar üzrə yeni kadrlar necə və kimlər tərəfindən hazırlanacaq? Şəxsən məndə bu suallarla bağlı o qədər də pozitiv cavab yoxdur. Amma

Ali məktəblərdə yeni ixtisasların yaradılması günün tələbidir

Nəticədə, plan yerlərinin artımı təhsilin daha çox insana əlçatan olmasına xidmət edəcək

saslar gənclər üçün daha perspektivli seçimlər təqdim edə bilər.

Bu, yalnız tələbə sayını artırmaqla kifayətlənməyəcək, həm də tələbələrin daha keyfiyyətli təhsil almaq və əmək bazarına daha hazırlıqlı kadr kimi daxil olmaq imkanlarını genişləndirəcək. Nəticədə, plan yerlərinin artımı təhsilin daha çox insana əlçatan olmasına xidmət edəcək.

Bununla yanaşı, bu proses müəyyən çətinliklərlə də müşayiət oluna bilər. Yeni ixtisasların yaradılması universitetlərə əlavə infrastruktur və insan resursları tələb edir. Əgər təhsil müəssisələrinin mövcud tədris bazası və kadr potensialı bu genişlənməyə uyğunlaşdırılmazsa, bu, həm tədris keyfiyyətinə, həm də tələbələrin məmnuniyyətinə mənfi təsir göstərə bilər.

Xüsusilə laboratoriyalar, texniki avadanlıqlar, xüsusi sahələr üzrə müəllimlər və elmi bazanın mövcudluğu yeni ixtisasların uğurlu tətbiqi üçün vacibdir. Universitetlər bu sahədə beynəlxalq təcrübədən yararlanaraq, qabaqcıl ali təhsil modellərini tətbiq etməlidir".

Təhsil ekspertinin sözlərinə görə, yeni ixtisasların yaradılması əmək bazarının tələblərinə uyğun şəkildə həyata keçirilməlidir: "Ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasına uyğun olmayan və ya əmək bazarında kifayət qədər tələb görməyən ixtisasların artırılması həm resursların yarılmaması, həm də məzunların işsizlik probleminin artmasına səbəb ola bilər. Bu baxımdan, universitetlərin işəgötürənlər, iqtisadi sektorun nümayəndələri və müvafiq dövlət qurumları ilə sıx əməkdaşlıq etməsi vacibdir. Əmək bazarının ehtiyacları müntəzəm şəkildə öyrənilməli və yeni ixtisasların formalaşdırılması bu məlumatlar əsasında həyata keçirilməlidir.

Beynəlxalq təcrübəyə nəzər saldıqda, bir çox inkişaf etmiş ölkələrdə yeni ixtisasların yaradılması plan yerlərinin artımına mühüm təsir göstərib. Məsələn, ABŞ-də STEM (elmi-texniki fənlər) istiqamətlərində təhsil yerlərinin artırılması tələbələrin bu sahələrə marağını artırıb və ölkənin innovasiya potensialını gücləndirib.

Eyni zamanda Finlandiya, Almaniya və Cənubi Koreya kimi ölkələrdə yeni ix-

tisasların yaradılması yalnız təhsil resurslarının artırılması ilə deyil, həm də təhsil məzmununun daim yenilənməsi və əmək bazarına uyğunlaşdırılması ilə müşayiət olunub.

Azərbaycanda bu dəyişikliklərin müsbət təsirini görmək üçün universitetlərin yeni ixtisaslara uyğun tədris proqramlarını hazırlaması, müasir təhsil texnologiyalarını tətbiq etməsi və tələbələr üçün daha geniş təcrübə imkanları yaratması zəruridir. Bundan başqa, müəllim heyətinin ixtisaslaşmasını artırmaq və onların yeni sahələr üzrə biliklərini təkmilləşdirmək vacibdir. Dövlət səviyyəsində bu sahəyə əlavə maliyyə vəsaitlərinin ayrılması və müasir avadanlıqların alınması təmin edilməlidir.

Yeni ixtisasların yaradılması və plan yerlərinin artırılması yalnız təhsilin kəmiyyət baxımından genişlənməsinə deyil, həm də onun keyfiyyətinin artmasına xidmət etməlidir. Əgər bu proses düzgün planlaşdırılarsa və icra edilərsə, bu, ali təhsil sisteminin gücləndirilməsinə, tələbələrin daha yüksək səviyyədə təhsil almasına və ölkənin ümumi iqtisadi inkişafına mühüm töhfə verəcək. Bu, yalnız növbəti ilin deyil, uzunmüddətli perspektivin də strateji hədəflərindən biri olmalıdır".

Şəymən Bayramova